

కు లా సా

“బాగా లేదు. వేషమంతా మార్చాలిసిందే - ఎన్ని మాట్లు చెప్పను, నీకు కొర్నాటిచీరెలు బాగుండవని? మొన్న తెప్పించిన లేతగులాబీచీరె కట్టుకోరాదూ!”

“పోనీలేద్దుకూ, ఏలాఉంటేనేం. వియ్యమందబోతున్నానా? ఇట్టి పేరంటము వెళ్ళిరావడానికి ఇవి చాలావా?”

“ఓ - చాలకేం. అయినా రెండో మూడో రంగులు తక్కువ - లేకపోతే ఇంద్రచాపంలాగా మెరిసిపోయేదానవే! ఇంతకూ ఏలాటివాళ్ళు ఏమాదిరిచీరెలు కట్టుకోవాలో ఎవరి బుద్ధికి వాళ్ళకి తెలియాలి. ఎంతకాలం - అదికాదు, ఇది - అని దిద్ది చెప్పుతూంటారు, ఎవకుమాత్రం? - ఎవరిఅందం—”

“నే నేదిచేసినా అంతేలండి. మీ రవునన్న దెప్పుడు? నేను అందరికిమల్ల అందగత్తెనుకాదు గనుకనే, మీ గీసడించటం - కానీలేండి. ఏంచేస్తాం—”

“ఉన్నమాటకు ఉలుకెందుకూ? నీకు తోచినంతేకాని ఒకరు చెపితే వినడమంటూ ఎన్నడైనా ఉన్నదా? ఇప్పుడు కొత్త ఏమిటీ, మామూలేకాదూ!”

“అప్పు డామాత్రం తెలిసిందికాదేం. ఎందుకు కొన్నారూ?”

“నీకు తెలియదూ - ఎందుకంటే, నీ—”

“అవును. నా పోరుపడలేక కొన్నారు. అంతేనా?”

స రేలెండి; ఏమీతో చనప్పడల్లా కవ్వించి కజ్జా ఆడు
తూంటారు.”

“కాదు, సరసమాడుతూంటాను.”

“సరసాలకి నేనేం సానిదానిననుకున్నారా?”

“ఆ- పొరబాటే, మరచిపోయి అన్నా- మీ నాన్న
ఆ శ్రోత్రీయపుముండాకొడుకు- భువనేశ్వరందగ్గరే కూర్చో
పెట్టి పెంచాడాయెను మిమ్మల్ని! మీదగ్గర ఆ- అంటే
తప్ప, నారాయణ అంటే బూతుమాట. సరసాలుకావులే,
మీ భాషలో ఆషామాషీలంటారే అవి-”

“అనండి. ఆడపిల్లల్ని కన్నందుకు మా నాన్న యీ
మాటలన్నీ మీచేత పడాల్సిందే. “అమ్మా, మంచిగా
ఉండు” అని చెప్పాడుకాని, ఆయన మాకు కానిపోనివేమీ
నేర్పలేదే - చచ్చి స్వర్గాన ఉన్నవాడిని ఇంకా సాధివ్వడం
ఎందుకండీ?”

“ఎంత ఘనకార్యం చేశాడని - మిమ్మల్ని కన్నందు
కేనా ఆయన స్వర్గానికి వెళ్ళటం?”

“కాదు: మీవంటివారు ఆయనకు అల్లుడై నిత్యమూ
దీవించుతూండటముచేత!”

“నిజమే.”

“కాకపోతే! మనకు పిల్లలుపుట్టినతర్వాతకూడా,
ఇంకా.”

“మీ నాన్న అట్లాంటివాడు - నా కానాడు అది
బెట్టలేదు - అవాళ నన్నట్లా అన్నాడు...” అని, దెప్పి
తూండటమేనా?”

“లేకపోతే మనిద్దరకీ తెలిసినవిషయాలు వేరే ఏమున్నాయి? కాళిదాసుకవిత్వాన్ని గురించి మాట్లాడమన్నావా? కాంటినెంటల్ రినెజాన్స్మీద దబాయించమన్నావా? నీకు ఏది అర్థమవుతుందో ఆసంగతే ఎత్తుకోవాలి మరి.”

“మీ కాళిదాసులూ, కవిత్వాలూ మా కెందుకు తెండి. ఏదో ఈలాగే ఇంత కుంకంరాచుకొని బ్రతికితే అదేచాలు. అయినా, ఏటిలోకీడ్చి కోటిలోకి లాగుతారేం: నా చీరే బాగుండకపోవడానికి - మా నాన్నకు...నాకు చదువురాకపోవడానికీ...ఎక్కడికెక్కడ కలిపారండీ?”

“అదే కాలక్షేపంచేయడం అంటే. పోట్లాడానన్న పేరు నా కెందుకుగాని, నీ యిష్టంవచ్చినచీరెలు కట్టుకో-”

“మీ శాణాతనం మీరూను: మీమాట వినలేదని అనిపించుకోడం నాకుమాత్రం ఎందుకూ, మీరు చెప్పినమాదిరిగానే నడుచుకుంటాను: చెప్పండి మరి...”

“చెప్పడం ఎందుకూ...ఇంద, చదువుకో...”

“ఏదీ... తెల్లగాములాగున్నదే... ఏం వేషాలూ, వేళాకోళాలూనండీ! నాకే ఇంగ్లీషువస్తే నే నిలా ఎందుకుండేదాన్ని...ఎక్కడనించి వచ్చిందేమిటి?”

“అయినా చెప్పుకో చూతాం?”

“అబ్బ! ఏం విసిగిస్తారండీ. చెప్పకపోతే మానె తెండి. నాలుగువేస్తున్నాను... వెళ్ళాలి”

“వినకుండానే?”

“మీరు ఏవేళకూ తేల్చకపోతే మరి ఎలా?”

“కమలం వస్తూంది: నాలుగున్నరకి స్టేషనుకు వెళ్ళాలి”

“నిజంగానా ?”

“నామాట నమ్మకపోతే చదువుకోరాదూ ?”

“నామీదే ఆపేక్షవుండి నేనే చదువుకోవాలె అంటే తెలుగులోనే ఇయ్యకుండా, ఇంగ్లీషులో ఎందుకిస్తుంది ? నా చెల్లెలికి గూడా నన్ను చూస్తే పరిహాసమే.”

“పాపం ! కమలం అంతదూరం ఆలోచించిఉండదు. ఇంతకూ చిన్నపిల్ల కాదూ ?- అయితే, ఏమిటి నీవు స్టేషనుకు వస్తావా, రావా ?”

“మీయిష్టం.”

“నాయిష్టమేమిటి...నచ్చేది మీ చెల్లెలేకాదూ ?”

“రావటం మీయింటికి కాదూ !”

“అవును, మాయింటికేలే; మీయింటికికూడా వచ్చి చూసిపోమ్మని చెప్పడానికన్నా, నీవుకూడా రావచ్చునుకాదూ ?”

“చాల్లేండి, మీ మాటలూ...మీరూను-”

౨

కమలం విశాఖపట్నంలో యం. బి. చదువు తూన్నది.

శేఖరం పెండ్లి నాటికే పది పదకొండేళ్ళపిల్ల. గుమ్మటంలాగా, ఆకుపచ్చని దక్షిణాదిపరికిణి కట్టుకొని, జఫర్ మదుల తొడుకొన్నాని, “బావా ! గుడ్ మార్నింగ్” అంటూ అల్లరి

చేస్తూ ఉండేది. ధర్మఫారం చదువుతున్న దేమో, క్లాసులో నేర్చుకున్న ఇంగ్లీషంతా బావమీద ప్రయోగించి, అతన్ని నిలువనిచ్చేదిగాదు. శేఖరానికి చెల్లెళ్ళు లేరు. అందుచేత కమలం అంత చదువుగా ఉండటం అతనికి చాలా సరదాగా ఉండేది. ఎప్పుడూ ఇద్దరూ ఓ చోట కూర్చుని పోట్లాడుకుంటూండేవాళ్ళు చిన్నపిల్లలాగా. పెళ్ళి అయినప్పటినుంచీ వెయ్యిమార్లన్నా జల్లాలు తినిఉంటాడేమో శేఖరం మరదలుచేత.

లక్ష్మీ కాపురానికివచ్చి నాలుగేళ్లు దాటుతోంది. భార్య ఈడేరినతరువాత అత్తవారింటికి తరుచు వెళ్ళటం మానివేశాడు శేఖరం. భార్య వచ్చినతరువాత వెళ్ళాలిసిన అవుసరమే లేకపోయింది. ప్రాక్టీసు బాగా పెరగడం మొదలు పెటినతరువాత ఊరుకదలటానికి వీలేఉండేదికాదు. ఏడాది కోమారు పుట్టింటికి వెళ్ళినప్పుడన్నా లక్ష్మీ చెల్లెలిని చూసేది; శేఖరంమాత్రం మరదలినిచూసి ఎన్నాళ్ళయిందో!

ఉత్తరంమాత్రం తప్పకుండా వ్రాస్తూండేది బావకు కమలం. 'నన్ను బట్టే ఆయనకదా, నా కెందుకు వ్రాయదూ' అని లక్ష్మీకి కోపంగాఉండేది. శేఖరంవల్ల ఆ విశేషం చూచాయగా తెలుసుకొని, "నీవు వివాహితవు. ఇంకొకరిదానవు. అందుచేత నీ క్షేమసమాచారాలు నీ భర్తద్వారా నేను తెలుసుకోవడం మంచిదికాని, నేను నీకు ఉత్తరంవ్రాయడం కాని, నీవు స్వతంత్రించి నాకు జవాబువ్రాయడంకాని అంత మంచిదికాదు." అని కమలం ఆమెకు వ్రాసింది. అప్పటి

నుంచీ లక్ష్మీ ఆమాటే ఎత్తేదికాదు. కాని తనకు చదువు రాదు; కమలానికి నచ్చునుకదా అని ఉడికిలుతూండేది.

కమలందగ్గరనుంచి తెలిగ్రాం చూసుకొని, శేఖరం పొంగిపోయినాడు. తాను కాపురం పెట్టినతరువాత అదే ఆమె మొదటిసారి రావడం వస్తాననిముందుగానన్నా తెలియ జేయకుండా, బయలుదేరుతూ వైరిచ్చింది. అందుచేత అయి త్నితో పనతమైన ఆ కులాసా ఆతన్ని వివశుణ్ణిగా చేసేసింది.

సెంట్రలులోకి జేరుకునేటప్పటికి పాసెంజరుకూడా వచ్చేసింది. లక్ష్మీని గబగబా నడిపించుకుంటూ శేఖరం ఎగువకు పోతున్నాడు. పదిఅడుగులు వేసేటప్పటికి, ఒక సెకండుక్లాసు బండిలోనుంచి వెనుక పాశాన “హలో!” అన్న ప్రత్యభిజ్ఞాపురస్సరంగా శేఖరం భుజాన ఛెళ్లిన దెబ్బ పడ్డది: తిరిగి చూశాడు. లక్ష్మీకూడా నవ్వుమొగంతో సమీపించింది. ఐడియల్ మెడికల్ స్కూడెంట్ వేషంలో కమలం క్రిందికి దిగింది.

శేఖరంకరస్పర్శన మాచరించి, వామకరంతో “ఏం అక్కయ్యా!” అని లక్ష్మీభుజం తట్టింది. ఆమె ఏమీ మాటాడలేదు. తలత్తిప్పి ఊరుకున్నది.

“ఏం బావా! ... ఎట్లా ఉన్నావ్? ... మునుపటి కన్నా బలిసావే” అని అడిగింది ఆంగ్లంలో, అతనిచేయి విడువకుండానే.

“నిజమే, కొంచెం లావుపారాను. నీవు రావడం మటుకు చాలా సంతోషం... బావను మరచిపోదా మనుకుంటున్నావేమో అనుకున్నాం లక్ష్మీ నేనూను, నీవు

ఎన్నిమాడ్లు రమ్మన్నా రాకపోవడంచేత...కాదూ లక్ష్మీ?" అని ఆతడు ఆంధ్రంలో అడిగాడు.

“అదంతా ఎందుకు తెండి, ఇప్పుడన్నా వచ్చింది చాలు.”

“కాదు అక్కయ్యా! నాకుమాత్రం మిమ్మల్ని చూడాలని ఉండదూ. రావడానికి వీలులేకపోతూవచ్చింది. మాకు తలవనితలంపుగా ఈవారం సెలవువచ్చింది. ఎట్లాగా గడిపేది అనుకుంటూఉంటే, మా యింటిపక్క శర్మగారు గూడూరు ప్రయాణంగట్టారు. సరేకదా అని నేనుకూడా వచ్చాను.”

“రాకరాక వచ్చినందుకు పదిరోజులేనా ఉండేది? నెల్లాళ్ళయినా ఉండకుండా ఎట్లా వెళ్తుతానో చూస్తాను.”

“మల్లా పోట్లాట మొదలుపెట్టావ్వా? అలాగయితే నేను నీతో మాట్లాడనే మాట్లాడను.”

“నీవు మాట్లాడేదేమిటి? నేను మాట్లాడించనూ?”

ముగ్గురూ నవ్వుకున్నారు. పోర్టరు సామానుకారులో పెట్టాడు. శేఖరం భార్యను ఎక్కించి కమలానికికూడా చేయి ఆసరాయిచ్చాడు; కమలం సవిలాసంగా చేయిత్రోసివేసి, “పెళ్ళికూతురులాగా-ముందు నీ వెక్కి కూర్చుందూ - నే నెక్కగలనులే! అన్నది” నవ్వుతూ.

శేఖరం స్టారుచేశాడు: కమలం అతనిప్రక్కనే కూర్చున్నది.

హూంటురోడ్డు సమీపిస్తూండగా కమలం, శేఖరం రెండునిమిషాలు ఇంగ్లీషులో మాట్లాడుకున్నారు. తరువాత

కమలం— సిగరెట్టు— శేఖరం దగ్గరనుంచి తీసుకొని — ముట్టించింది.

లక్ష్మీ అంతవరకు బయటకుచూస్తూ— కమలాన్ని గమనించలేదు. ప్రాణం తన పనిని తాను నెరవేర్చేటప్పటి కల్లా చకితయై తిన్నగా తిరిగింది. మనసులో ఏమనుకుందో తెలియదు: కాని కోపంతో జేవురించిన ముఖంతో కమలం మెడవంపుమీది పైటచెంగు పుచ్చుకొని లాగి, “అదేం పని?” అన్నది.

“కమలం సావకాశంగా వెనుకకు తిరిగి, “చదువు కున్నదాన్నికదూ?” అని మామూలువైపుగా కూర్చున్నది.

శేఖరం నవ్వి సిగరెట్టు వెలిగించాడు.

3

“జయ బృందావన జయ నరలీలా
జయ గోనర్ధన చేతనశీలా,
పంచమిరాత్రి, పండువెన్నెల. పాలసముద్రం అతి
వేలమై, లోకాన్నంతా ముంచివేసి, లోకాలోకాన్ని
ఒరుసుకుపోతూన్న భ్రమకల్పించి “ఈశా వాస్య మిదం
సర్వం” అన్న ఉపనిషద్వాక్యాన్ని తమాషాగా జ్ఞాపకం
చేస్తూంది.

వెన్నెలచాయచీర కట్టుకుని, వెన్నెట్లో మెరసిపోతూ
కమలం విరియబూసిన నిత్యకళ్యాణిపాదసమీపాన ఇసు
కలో కూర్చుని గిరీశబాబుగీతం పాడుతూంది.

కాశ్మీరసిల్కులాంటి నులిమంచు తెరలు చందమామను కమ్మేస్తున్నాయి. అతని కరస్పర్శ కమలానికి క్రమంగా అసహ్యమైపోతుంది.

పాట చాలించి, లేచి నిల్చుని, బాగా విరిసిన పువ్వులు కోసుకుంటూన్నది.

కుహూమని కోకిల పొగరుబోతుతనంగా కూసింది. చివురాకు చెలులందరూ చకితులై, అతాంత సంతానాన్ని చోటుచేసుకొని దాక్కుంటున్నారు. విరికన్నెలు అందని నాధునికోసం ఆసపడి, తమ జీవితానికి అడవినికాచిన వెన్నెలను తోడురమ్మంటున్నారు.

“కమలం!”

కొంచెందూరంలో, పాలరాతిపెక్కామీద, వెన్నెలలో కలకలలాడుతూ శేఖరం కూర్చునిఉన్నాడు. ఎంత సేపయిందో వచ్చి! ఆమె అతన్ని అంతవరకూ చూడనే లేదు.

“అబ్బ! ఎవరో అనుకున్నాను;... కాదులే, నీవేననుకున్నా, కాని వస్తావనుకోలేదులే...”

“వచ్చాను- నీవు పాడుతున్నావని...”

“అలాగా- వినడానికా? - నన్ను చూడడానికేమో ననుకున్నా- అయితే, సమీపానికి దయచేయి; ఇంకా బాగా వినపడుతుంది.”

“అంత చక్కగా పాడటం ఎక్కడనేర్చుకున్నావు?”

“నీ వీలాటి అర్థంకాని ప్రశ్నలువేయడమో?”

“మరి పాడవూ?”

“ఏమంత అవుసరం? - నీకు అంత వినాలని ఉంటే నేను పాడేటప్పుడు, చాలుగుండా వచ్చి విను! -”

“నేను పాడించనా, నీచేత?”

“నీచేతనవుతుందా-ఆఁ- తెలిసిందిలే, పాడుతా; లేక పోతే ఈ కోపమంతా మా లక్ష్మీమీద చూపిస్తావేమో! ఆడపిల్లనిచ్చుకున్నందుకు నీకు సలాంచేస్తూఉండాలి నాయనా -బావా, బలేవాడవయ్యా!...నాచేత పాడిస్తావేం-అవునులే భాగవతంలో ఉందికాదూ, ‘పాడించెడువాడు రామభద్రుండట’ అని?, నీవు మాత్రం సామాన్యుడవా? ఆయన రామభద్రుడైతే, ఈయన బావభద్రుడు-ఏంపాడమన్నావు?”

“నేనేం చెప్పగలను? - విని ఆనందించడమే నాచేత నైనది”

“అంటే రసికుడవన్నమాట.”

“ఇంచుమించు అంతే.”

“అంతే అయితే- రసికుడంటే, మా సాంప్రదాయంలో శుద్ధ చవటఅని అర్థం- వంటచేతగానివాళ్లు రుచి చూసి చెపుతామని బయలుదేరినట్లు-పైగా అదో గొప్పగా చెప్పకోవడం కూడానా?”

“కమలం, భగవంతుడికి ఇంత పక్షపాతం ఎందుకూ? ఎక్కడా లేని తెలివి, ఎవరికీ లేని చక్కదనమూ నీకొక్కరితెకే కట్టబెట్టాలేం?”

“నేను నీతో మాట్లాడలేను! - ఓడిపోయినాను అన్నదానికి కవితృపుఢోరణా ఏం ఇది. ఎంత గడుసువాడవు! బావా!”

“నవీన జలధర- శ్యామసుందర

మదనమోహన ధామ

న-య-న ఖంజన- హృదయరంజన

గోపినీవల్లభ శ్యామ”

కమల బ్రహ్మానందంగా పాడింది. శేఖరం మంత్ర బద్ధుడులాగా చేష్టలుడిగి కూర్చున్నాడు. ఎంతో సేపు ఆ ఆవేశం తగ్గనేలేదు. ఒకరినొకరు నిశ్చలనయనాలతో చూసుకుంటూ, పెదవి కదల్చకుండా, చిత్రప్రతిమల్లాగ ఉండిపోయినారు.

“అమ్మా, అదుగోనే పిన్ని- నాన్న కూడాను.”

ఉమాబాల దోవతీస్తూండగా లక్ష్మీ ప్రత్యక్షమైంది అక్కడ.

ఒకనిమేసం దూరానే నిలుచుని వారివైపు చూసింది. అమరారామంమీద విసువుపుట్టి, కులాసాగా బయలుదేరి భూమినవతరించిన దివ్యులులాగా మెరిసిపోతున్నారు.

ఉమాబాల పరుగెత్తుకుని వెళ్ళి కమలంధ్యానానికి భంగం కలిగించింది. శేఖరం యోగనిద్రచాలించిన మహర్షిలాగా, శాంతంగా, అక్కడనుంచి లేచి వెళ్ళిపోయినాడు.

“దా, మనంకూడా వెళుదాం, చలిగాఉంది” అని లక్ష్మీ కూతురిచేయి పట్టుకుంది.

“నేను పిన్నితో వస్తాను.”

“ఇప్పుడప్పుడే రాదమ్మా!... మనం ముందర పోదాం రా.”

“నేనూ వస్తున్నాను...నా కిక్క డేంపనుంది” అని ఆశ్చర్యపడుతూ అన్నది కమలం.

“చూశావు - అమ్మా! నే చెప్పలా - పిన్నితో వస్తానని” అని ఉమాబాల సంబరంతో అన్నది.

“అలాగా...నాకు అంతమాత్రం తోచనేలేదే... చలిలో సంగీతం సాధనచేస్తారంటారుకాదూ - అందుచేత ఇంకా చలిముదిరేదాకా కూర్చుంటుండేమో ననుకున్నా.”

“అయితే అక్కయ్యా, సంగీతానికి చలా, ఛలికి సంగీతమా, ముదరడం ?

ఉమాబాల ఏమో తెలిసిందానిలాగా నవ్వుతూ గంతులు వెయ్యటం మొదలుపెట్టింది.

“ఆలా చూడుమరి, ఆ గులాబీచెట్టుకడుపారాకన్న వేకదా - ఆ రెండుపుష్పాలున్నూ...ఒకదాన్ని, మిసమిసలాడే పడుచుపిల్ల తలలో పెట్టుకుంటుంది, రెండవది - చేవతార్చనలోకి జేరుకుంటుంది. జాతిఒకటైతేనేం, గీత ఒకటికాదు కదా !”

౪

“శుద్ధదండుగ. బాగుండదని తెలిస్తే అసలు వెళ్ళకుండా ఉండేవాళ్ళమే” అని విసువుకున్నది, షూజీ తీసి వేస్తూ కమలం.

“కలగన్నామా ఏం! బొమ్మలూ అవీ చాలాబాగానే ఉన్నాయి...ఏదోఒకమార్గం, డబ్బు ఖర్చుపెట్టడానికి-”

అని చాలా అమాయకంగా లక్ష్మి అందుకొన్నది. కమలం వినిపించుకోకుండా,

“ఏమో నా కేమీనచ్చలేదు బావా! గోజ్ బ్లాసమ్ కు అంత గొప్ప పేరుండే; మరి అలా చేసిందేం ?

“పేరు కేముందిలే ! తెచ్చుకుంటే అదే వస్తుంది... పేరు రావడ మెంత, పోవడ మెంత - కాని యీ సంవత్సరం ఈమాదిరి ఫిల్ము చూడలేదు. ఇవాళ ఎవరి మొగంచూసి లేచానో -” అని కునికి పాట్లు పడుతూ జవాబు చెప్పాడు శేఖరం.

“ఉమను పడుకో బెట్టి వస్తా” నని లక్ష్మి లోపలికి వెళ్ళి పోయింది. శేఖరానికి నిద్ర పట్టింది.

ఎంత సేపటికో !... దేవేంద్రుడు రాళ్ళవానకురిపిస్తున్నట్లుగా కలగని, అదిరిపడి మేల్కొంచాడు శేఖరం. తాను మొదట పడుకున్న చోటనే ఉన్నాడు - ఏమో ? - ఏం తెలియలేదు. పెద్ద మోతమాత్రము వినబడుతుంది - మరికొంత సేపటికి తెలివి తెచ్చుకుని కలయచూచాడు. కమలం రేడియో దగ్గర కూర్చుని, తనవైపు చూస్తూ బిగ్గరగా నవ్వుతుంది.

“తమాషాగా నేడంది నిన్ను చూస్తోంటే. పిలుస్తే పలుకుతుందిలాగుండే నిద్ర నీకు - ఇందాకనుంచీ కనిపెడుతూ నేడన్నా, దొంగనిద్రపోతున్నా వేమోనని...”

“ఎందుకు లేపావు కమలం”

“లేకపోతే అప్పుడే నిద్ర ఏమిటి నాయనమ్మలాగ? - కళ్ళు తెరుచుకుని కూర్చో. బాంబే స్విచ్చాన్ చేశాను - ఇవాళ మంచి పొగ్రాము ఉంది”

“పోనిద్దూ—”

“వీల్లేదు...రావాలి”

శేఖరం పూర్తిగా మేలుకొని రేడియోదగ్గరగా కుర్చీ
లాగి కూర్చున్నాడు.

“ఐ లవ్ యు ఇస్ వై లెట్...అన్న నాట్యగీతం
ప్రారంభంఅయింది. కమలం నవ్వుమొగంతో వింటూంది.
శేఖరం కమలంవంక కరువుదీరా చూస్తున్నాడు.

“కమాన్...లెట్ అజ్ డాన్స్...” నాగస్వరంవిన్న
నాగబాలలాగ కమలం ఆవేశంతో నాట్యోన్ముఖయై నిలు
చున్నది. శేఖరంకూడా ఆమెను అనుకరించాడు.

లక్ష్మీ ఆ రంగమంతా తెల్లబోయి చూస్తూ నిలు
చున్నది. కమలం ఆమెను చూసిందో లేదో కాని, నాట్యం
చాలించలేదు.

“అమ్మా! ఎంతదానవే!”

శేఖరం భ్రాంతుడైనాడు. అంతవరకూ లక్ష్మీకూడా
అక్కడ నిలుచునిఉన్నదని అతనికి తెలియనేలేదు. ఏదో
అపరాధంచేసినవాడిలాగా తలనంచుకుని, పోయి సోఫాలో
కూర్చున్నాడు.

కమలం నవ్వింది.

“అక్కయ్యా, బావ చాలా బాగానే డాన్సుచేస్తాడే—
ఏమోననుకున్నా ఇదినరదాకా. నీవు కాపురానికి వెళ్ళినతరు
వాత ఆటాపాటా మానిపించి, భగవద్గీత చేతికిచ్చావేమో
ననుకున్నా. ఇక పరవాలే!”

లక్ష్మీ వినిపించుకోకుండా శేఖరంనంక కోపంగా చూసింది. అతను అక్కడనుంచి లేచి లోపలికి వెళ్ళిపోయినాడు.

“కాఫీచేసుకు త్రాగుదామా ? ఏమిటి - మాట్లాడవేం-” అని కమలం చాలా అమాయకంగా అడుగుతూ లక్ష్మీచేయి పట్టుకున్నది.

మోటుగా చేయి విదిలించి, “ఏమిటి ఈ ఆగడం ? ఇది సంసారుల ఇల్లనుకున్నావా, మరి-” కమలం లక్ష్మీ మాటకు అడ్డంవచ్చి, “నీకు కోపంవచ్చిందా అక్కయ్యా?” అన్నది.

“కోపమా - నాకు కడుపునిండినట్లుగా ఉంది నిన్ను చూస్తే. పరువూ, ప్రతిష్ఠా - ఇంతకూ, వంశానికి...”

“ఆఁ” అని గర్జించింది కమలం.

“-ఏమిటి, ఒళ్ళు తెలిసే మాట్లాడుతున్నావా ?... ఇదివరకు నీవు తెలివితక్కువదానవే అనుకునేదాన్ని - చేతగానితనంకూడా బలిసిందే ! - ఎరక్కపోయి వచ్చాను. తగినట్లుగానే గౌరవించావు”

“నిజమే, నిన్ను రమ్మనడం నాదే తప్పు.”

“నీవు రమ్మంటే వచ్చాననుకున్నావా ?”

“ఎందుకనుకుంటాను? నాకు తెలియవూ మీ వేషాలన్నీ ?—ఎవరిమీద ప్రేమఉందో వారికోసం వచ్చావు”

“అవును”

“కాక ! నీకు నదురూబెదురూ ఎందుకు ? - నాన్న చూస్తే సంకోషించి చంకలుకొట్టుకునేవాడు - నిన్ను కన్నం

దుకు, ఆయన అటు ఏడుతరాలు, ఇటు ఏడుతరాలవారూ తరించారు.”

“నిజంగానా? - ఏమో అందరితో బాటు నేనూ అనుకున్నాను కాని, నాలో ఇంత మహతుడందని నా కింతవరకు తెలియదే!... నాన్నెనా ఎన్నడూ చెప్పలేదే! -”

“నీతో మాట్లాడడమే పొరబాటు -” అని లక్ష్మీ లోపలికి వెళ్ళిపోబోయింది. కమలం వెళ్ళి ఆమె చెంగుపట్టుకుని ఆపి, పొగరుబోతు గుర్రాన్ని లాగా, సావధానంగా వెనుకకు నడిపించుకునివచ్చి సోఫాలో కూర్చోబెట్టింది.

తాను గ్రామఫోనుబల నానుకుని నిలుచున్నది.

“మేమిదరమూ సంజోషంగా నాట్యంచేశామనేనా, నీకు కోపం? - చేతగాకపోవడం నీదికోపం - తెలిసిందా? -”

“నేను కులస్త్రీని.”

“అవును, అక్షరాలా అంతే, - మాళవిక ఎవరు?”

“నేను నీతో వాదించను.”

“అక్కర్లేదు, నేను చెప్పేది అర్థంచేసుకో. శేఖరం బావే గోస్వామిదమంత జుట్టుంచుకుని, జంధ్యాలు పేనుకుంటూ, వేదం వర్ణించే అవధాన్లుగారయితే, నీ వేషం అప్పటికి రంచన్ గా సరిపోయేది. అతను కులాసాగా కాలంగడుపుదా మనుకునేవాడూ, నీవు సోమిదేవమ్మలాగా వంటయిల్లు పట్టుకుని వదలనంటావు. మరి నీ ప్రవర్తన అతనికి బాగుంటుందేమో ఎన్నడైనా విచారించావా?”

“పోనీ, ఇక నిన్ను చూసి నేర్చుకుంటాలే”

“నేను చెప్పేది అదే. సహధర్మిణీ హితచర్య అంతా

నీకు కంఠతః వచ్చునుకదా ! భర్త అందరికన్నా ఎక్కువ అని మనవాళ్ళే చెప్పారాయెను; నీవు దానిరూఢార్థము తీసుకుని నోరులేని రాతిదేవుళ్ళతో బాటుగానే మీ ఆయన్ను చూస్తున్నావు. నీ ఆదరణా, భక్తి ఎవరికి కావాలి?—బావ ఇంగితమెరిగి, నీవు అతనికి అనుకూలంగా నడుచుకోవాలిగాని”

“నా కా వేషాలు చేతకావు”

“కాకపోవడం ఎవరితప్పు - నేర్చుకో”

లక్ష్మి మాట్లాడలేదు.

“తరునాత... అంత చిడిముడిపాటు పనికిరాదు; నీ సొంతచెల్లెలినే ఇంత కఠినంగా అన్నదానవూ, రేపు ఎవరి నైనా అంతే చేసేదానవేకదూ? మగవాడితో ఆడది మాట్లాడటమే దోసమా? ఇంత తెలివితక్కువతనమైతే ఎట్లా?”

“అదికాదు కమలం!” అంటూ లక్ష్మి శాంతంగా ఏదో చెప్పవచ్చింది. కమల ఆమెమాట చొరనీయకుండా,

“నే నెందుకు వచ్చానంటే, మిమ్మల్ని ఇద్దర్నీ చూసిపోదామని - తెలిసిందా?... మీ ఇద్దరిమీదా ఉంది నాకు ప్రేమ - నీవు నా సోదరివని నీమీద, అతడు నీ పతి అని - నీ సర్వస్వమని అతనిమీద. అదిగాకుండా నీమీద వట్టిప్రేమే నాకు; అతన్ని చూస్తే చాలా సరదా. నీవుగూడా అతన్ని సంతోషపెట్టగలిగితే, అప్పుడు మీ యిద్దర్నీ సమానంగానే చూస్తాను - ఈ పాఠంచెప్పడానికే నేను వచ్చింది కూడానూ”